

7. *C. ad L. Falc.*), dummodò testetur militariter.—2.º Si testator expressè prohibuit detractionem falcidiae, *Auth. sed cum C. eod. ex Nov. 1. c. 2. ibi: si vero expressim*; vel si voluit rem legatam esse inalienabilem, et perpetuò mansuram apud successores: *Auth. sed et ea C. ad L. Falc.*—III. In legata libertate, vel eo, quod præstandum est pro libertate servorum; §. *fin. In. ad L. Falc.*—IV. In dote prælegata uxori (*l. 57. ff. eod.*), nam in hac uxor capit, quod suum est.—V. In legatis ad pias causas, *Auth. similiter. C. ad L. Falc.*, ubi expressè dicitur: *similiter falcidia cessat in his, quæ ad pias causas relicta sunt.* Et concordat *Authent. ista cum suo originali Nov. 131, c. 12.*, ubi expressè Imperator loquitur in casu *insufficiëntiæ*, non verò negligentiae, ut quidam interpretantur; nam pro casu negligentiae, dum hæres negligit solvere legatum pium, inferius disponitur, *ibi: si autem distulerint etc.*—VI. Qui solvit legata solida, vel scienter, vel ex ignorantia juris, quia non scivit sibi competere falcidiam, solutum non repetit; bene verò si solvit ex ignorantia facti, quia putavit plus esse in hæreditate (*Nov. 1. c. 3.*)—Plura de materia legatorum videre poteris in jure civili.

Ceterum, licèt falcidia et trebellianica origine differant, tamen in effectu æquiparantur, cum hæres per alterutram sibi quartam detrahat, sive ex legatis, sive ex fideicommissis. Imò, ut DD. observarunt, sæpè in jure nomen falcidiae pro trebellianica, et econtrà usurpatur, ut *l. 41. §. 3. in fin. ff. de vulg. l. 86. ff. ad l. Falc.*, ubi falcidia accipitur pro trebellianica; et econtrà *l. 1. §. 20. ff. ad SC. Trebell.* trebellianica pro falcidia accipitur.

§. IV.

De Codicillis.

250. Codicillus est: ultima voluntas testatoris de bonis suis disponentis sine directa hæredis institutione. Ad valorem ejus requiruntur quinque testes, etiam non rogati, inter quos etiam mulierem adhiberi posse multi docent. Et quidem in codicillo scripto subscribunt, non tamen necessario sigillant; in codicillo autem nuncupativo præcisè intersunt, et audiunt voluntatem testantis: *l. fin. C. de codicill.* Excipe codicillum ad pias causas et inter liberos, pro quo sufficiunt duo testes.

251. Q. I. *Quis codicillari possit?*

R. Omnis, et solus, qui testari, *l. 8. ff. de jure codicill.* *ibi: codicillos is demum facere potest, qui et testamentum facere potest.* Quòd si quis de Jure communi habilis esset ad testandum, inhabilis verò de jure statutorio, posset codicillum facere; quia statutum istud exorbitans restringendum est ad testamentum, non verò ad codicillum extendendum. Porrò, fieri potest codicillus unus, vel plures, cum, vel sine testamento, ante, vel post illud, nec unus per alterum posteriorem revocatur, nisi sibi contrarii sint

(§. 1. *in codicill.*); nam codicillus non continet totam voluntatem defuncti, sicut testamentum, sed tantum partem illius.

252. Q. II. *Quid codicillis possit, vel non possit relinquere?*

R. 1.º Relinqui possunt legata et fideicommissa etiam universalia: item exprimi hæres, quem testator in testamento instituit.—Econtrà in codicillis fieri nequit institutio, vel substitutio directa; quia *codicillis hæreditas neque dari, neque adimi potest, ne confundatur jus testamentorum et codicillorum; et ideo nec exhæredatio scribi* (§. 2. *In. de codicill.*)

2.º Si codicillis hæreditas directò datur, flectitur institutio et substitutio directa in obliquam, seu fideicommissariam (*l. 13. §. un. ff. de jure eod.*); ut scilicèt sustineatur voluntas defuncti eo modo, quo potest. Quo casu hæres ab intestato, detracta trebellianica, hæreditatem restituet fideicommissario in codicillis expresso.—At si quis testamentum voluit condere, et illud jure non condidit, non valet tale testamentum in vim codicilli, licèt hujus solemnitates habeat, *cit. l. 13.*, et clarè *l. 1. eod.*, ubi Ulp. ait: *sæpissimè rescriptum et constitutum est, eum, qui testamentum facere opinatus est, nec voluit quasi codicillos id valere, videri nec codicillos fecisse.* Nam hic locus est regulæ: *quod voluit, non potuit; et quod potuit, non voluit.*—Nec obstat, quòd testamentum scriptum invalidum, si solemnitates nuncupativi habeat, in probabili sententia valeat in vim nuncupativi; nam testamentum utrumque in eundem finem tendit, ut hæres instituatur, et testator non decedat intestatus; econtrà testamentum et codicillus per se primò sunt diversa. *Excipe*, nisi tali testamento addita sit clausula codicillaris, quæ optima est expressa, v. g. *si hæc voluntas mea non potest valere ut testamentum, valeat ut codicillus, vel omni meliori modo*; tunc enim testamentum imperfectum valebit in vim codicilli, si hujus requisita habeat. Porrò in arbitrio hæredis est, con jure directo totam hæreditatem petere velit, an jure fideicommissi dodrantem ob clausulam codicillarem; semel autem electione facta, extraneus variare nequit; bene verò si quis hæres sit ex annatis usque ad quartum gradum, *l. fin. C. codicill.*—De codicillis vide in Institut. *l. 2. tit. fin.* in Pandect. *lib. 29. tit. 7.*, in Codice *lib. 6. tit. 36.*

§. V.

Quæstiones de dissolutione Testamenti, aditione et transmissione hæreditatis etc.

253. Q. I. *Quibus modis testamentum dissolvatur?*

R. Olim dissolvebatur lapsu decennii (*l. 27. C. h. t.*) Hodie via juris dissolvitur per *ruptionem, irritationem et destitutionem*; et facto hominis, seu judicis per *rescisionem*, proposita querela inofficiosi testamenti.

Tunc *rumpitur* test amentum, dum testator manet in eodem statu civili, et jus testamenti vitatur vel agnitione posthumi, vel arrogatione alicujus in filium, qui erant præteriti in testamento; vel reali mutatione testamenti, v. g. per lacerationem, vel solemnem confectionem novi (§. 1. *Instit. de exhered. liber. §. 1. et seqq. Inst. quib. mod. testam. infr.*) Tunc *irritatur* testamentum, dum testator mutat statum civilem per capitis diminutionem (§. 4. *ibid.*) Nam si patitur maximam capitis diminutionem per servitutem, vel mediam per deportationem, amittit bona, libertatem et jura civilia: si verò patitur minimam capitis diminutionem per arrogationem, desinit esse paterfamilias, et bona non habet in sua potestate; ergò pariter desinit testamentum. At professione Religiosa non irritatur, sed firmatur testamentum; quia Religiosus capite non minuitur quoad statum civilem, sed tantum quoad certos effectus à votis pendentes. Tunc *destituitur* testamentum, dum hæres simpliciter repudiat hæreditatem sibi delatam, vel præmoriatur testatori: ita hæc, et plura his affinia habentur *lib. 1. et seqq. ff. de injusto rupto.*

Tunc testamentum *rescinditur*, dum iudex ad justam querelam inofficiosi illud cassat. Hodie in communi DD. sententia non est locus *querelæ inofficiosi*; nam si liberi, seu hæredes necessarii præteriti sunt in testamento, vel injustè exheredati in testamentum, ipso jure est nullum, per *Nov. 115. c. 3. et 4. in fin. utrobique*; adeoque non indiget rescissione. Quia verò probabile est solam præteritionem hæredis *sui* facere testamentum ipso jure nullum, dabitur quærela inofficiosi aliis hæredibus necessariis, qui in testamento præteriti vel injustè exheredati sunt.

254. Q. II. *Quid sit jus deliberandi?*

R. Est facultas hæredi ad certum tempus data, ut perpendere possit, an hæreditatem adire velit, necne, ne præponere adeundo decipiatur *tit. ff. et C. de jure delib.*) Hodie in locum ejus successit *inventarium*, seu repertorium, in quo omnes res hæreditariæ in præsentia notarii, vel aliarum personarum secundum loci consuetudinem adnotantur (*l. fin. C. de jure delib.*) Effectus hujus inventarii est, quod hæres videns hæreditatem sibi fore damnosam, non teneatur eam adire; nec, si adivit, solvere ultra vires hæreditatis. Si tamen, non obstante inventario, petat facultatem deliberandi, conceditur ei à Principe unus annus (*cit. lib. fin.*)

255. Q. III. *Quid sit aditio et repudiatio hæreditatis, et quid juris circa illam?*

R. 1.º Aditio hæreditatis est illius delatæ agnitio, seu acceptatio, dum quis verbo, vel ipso facto declarat se hæredem esse. Et repudiatio est hæreditatis repulsio, seu non acceptatio (*l. 10. et 88. ff. de acq. hæred. l. 1. §. decretalis ff. de successor. Edicto.*) Adire et repudiare dicuntur hæredes extranei; *sui* verò dicuntur *se immiscere* hæreditati, cum eorum sit, vel ab ea *abstinere* ex beneficio Prætoris (§. 2. *in fin. Inst. de hæred. qual. l. 57. ff. de acq. hæred.*); ut proinde hodie solus servus sit hæres necessarius, eo sensu, quòd necessario adire debeat hæreditatem (§. 1. *In. d. t.*), pro quo incommodo libertatem consequitur: *ibid.* Extraneus pro placito adire potest, nisi sit hæres fiduciarius, seu rogatus hæreditatem resti-

tuere; tunc enim ad eam adeundam cogi potest, ne fideicommissario jus suum pereat (*l. 4. pr. ff. ad SC. Treb.*)

2.º Jus adeundi hæreditatem, vel se immiscendi, est de se perpetuum, seu 30 annis durans; nisi iudex, vel testator aliud temporis spatium designet; quod *Cretio*, à cernendo, dicitur, quia hæres sub certa verborum formula cernere seu decernere debuit, an hæreditatem adire vellet. Sed formulæ istæ jam sublatae sunt (*lib. 8. 17. C. de jure delib.*) Is autem solum adire hæreditatem potest, qui se obligare valet: non pupillus, vel minor sine auctoritate tutoris, aut curatoris; imò nec tutor sine consensu pupilli, si is infante sit major et usu rationis pollens (*l. 5. 18. C. de jure delib.*)

3.º Effectus aditæ hæreditatis sunt: *jus et dominium* rerum hæreditariarum; quia dominium solo animo acquiri potest: possessio autem sine apprehensione non acquiritur, nisi lex aut consuetudo aliud habeat, et suppleat apprehensionem corporalem, ut plerumque hodie fit (*l. 1. §. 16. et l. 23. ff. de acq. poss.*) Item jura omnia activa et passiva; et quidem hæres tenetur debita solvere ex contractu, ex quo defunctus obligabatur suis creditoribus (*lib. fin. C. de jure deliber.*); legata verò et fideicommissa tenetur præstare ex quasi contractu; quia adeundo hæreditatem tacitè se obligavit ad ea præstanda (§. 5. *In. de oblig. ex quasi contr.*) Ab his oneribus non liberat se hæres, si postea repudiare velit hæreditatem, nisi Prætor ex justa causa concedat restitutionem in integrum, ut minori, Ecclesiæ; et quandoque majori ex gravi causa, ut si æs grande alienum antea latuit, et postea emersit (§. 5. *et seq. In. de hæred. qual.*) Interim gesta à minore sustinentur, ut si quid bona fide vendidit, vel legata solvit (*l. 44. ff. de acq. hæred. l. 22. ff. de minor.*) licet solum à legatariis revocari possit conditione indebiti (*l. 5. ff. de condict. indeb.*) Denique effectus aditæ hæreditatis est transmissio illius in hæredem hæredis, ut *seq. q.* dicitur.

4.º Repudiare hæreditatem potest omnis, qui acquirere (*lib. 8. ff. de acq. hæred.*); non tamen pupillus sine auctoritate tutoris, et insuper decreto Prætoris (*l. 5. C. de repudiand. hæred. l. 5. §. 8. ff. de rebus eor.*) Minor verò, saltèm sine decreto Prætoris validè repudiat (*l. fin. C. de repud. hæred. lib. 24. §. 2. ff. de minor.*); læsus tamen restituitur, *ibid.* Et quia Ecclesia comparatur minori, et non pupillo, nisi viduata sit, etiam Prælati abque solemnitatibus canonicis validè repudiat hæreditatem, ut dictum supra *tit. 13. de reb. Eccl.* Effectus repudiatæ hæreditatis est, quod repudians eam amplius adire non possit, nisi esset hæres suus re integra, vel minor contra repudiationem restituatur (*l. 4. et fin. C. de repud. hæred.*)

256. Q. IV. *Quando hæreditas transmittatur in hæredem hæredis?*

R. 1.º Regulariter loquendo, hæreditas adita transmittitur; non adita, non transmittitur (*lib. un. §. 5. in novissimo C. de caduc. toll.*) Excipe:— I. jus, seu potentiam *suitatis*, vi cujus hæres suus, qui in potestate defuncti fuit, transmittit ad suos hæredes hæreditatem, etiamsi illi se non immiscuerit.—II Jus, seu potentiam *sanguinis*, vi cujus consanguinei, ut

liberi emancipati, hæreditatem non aditam transmittunt ad suos hæredes (*cit. l. un. §. 5. C. de caduc. toll. l. un. C. de his, qui ante apert. tab.*)—3.º *Jus deliberandi*, vi cuius hæreditas deliberantis de illa adeunda transmittitur ad ejus hæredes, (*l. 49. C. de jur. delib.*) Quibus jurebus emendantur jura antiquiora, ut *l. un. C. de caduc. toll.*, ubi extraneus hæreditatem non aditam non transmittit. Ceterum sive sui, sine extranei repudient hæreditatem, cum omni jure se abdicent, nihil transmittunt ad suos hæredes.

2.º Substitutus vulgariter non impedit transmissionem ex jure sanguinis, vel ex jure deliberandi (*l. un. C. de his, qui ante apert. tab.*); imò nec ex jure suitatis (*l. 80. ff. de acq. hæc.*) Nam substitutio, si hæres non erit, intelligitur positivè, si se abstinuerit, vel si nec ipse hæres erit, nec nomine suo alium hæredem fecerit per transmissionem. Idem dic de conditione si voluerit, cum satis velle sit per hæredem hæredis. Econtra nuda existentia hæredis sui non excludit substitutum, nisi hæres per se, vel per suum hæredem immisceat se hæreditati; alioquin si ille, vel iste abstineat, locus est substituto, cum conditio impleta sit, si hæres non erit.

3.º Fideicommissarius mortuus ante hæreditatem à directo hærede aditam, transmittit fideicommissum ad suum hæredem: ita com. contra Azon, ex *lib. 44. pr. ff. ad SC. Trebell.*) Nam à morte testatoris, sicut dies cedit, ita continuo jus acquiritur fideicommissario universali (*l. 25. pr. ff. ad SC. Trebell.*); sed jus quæsitum transmitti potest; ergò. A fortiori legata et fideicommissa particularia transmittuntur, cum statim cedant à morte testatoris legatariis, et fideicommissariis (*l. un. §. 5. C. de caduc. toll.*) In quo puncto fideicommissarius est favorabilior hærede directo, cui ante aditionem nihil juris acquiritur, sed procedit reg. generalis: hæreditas non adita, non transmittitur: *l. 1. C. de jure deliber.*—Plura de his vide in Civilistis, *tit. ff. de acq. hæred.*

257. Q. V. *Quomodo tabulæ testamenti aperiuntur?*

R. In hoc potissimum servatur consuetudo cujusque loci; securissimum autem est testamenta aperi coram magistratu, ut ibi publica fide donentur, vel saltè coram viris honestis (*l. 7. ff. quemadm. testam. aper.*) Si tempore aperturæ testes sint mortui, testamentum solemne scriptum videtur subsistere, cum solemnitates adhibitæ etiam post mortem probent, sicut instrumentum publicum. At nuncupativum corrui, quia solemniter constare nequit de mente testatoris; nisi super testamento solemniter facto erectum fuisset instrumentum à notario publico.—2.º Aperti testamenti copiam petere possunt omnes, quorum interest (*lib. 1. ff. eod.*) Hæres tamen legatariis non tenetur edere omnia capitula, sed tantum illa, quæ petentem concernunt (*arg. c. 5. de instrum.*)—3.º Hæres, aperto testamento, si omnia causa testamenti vult ab intestato succedere, non est admittendus in casu, quo fraus cuditur, ne relicta in testamento persolvantur (*l. 1. ff. si quis omnia.*): nam prætor voluntates defunctorum tuetur, ut suum effectum habeant. Imò in veriori sententia hæredibus necessariis non permittitur legitimam suam præripere et reli-

qua hæreditate abstinere; tum quia hæreditas non est scindenda (*l. 1. ff. de acq. hæc.*), tum quia inconveniens est, ut testator partim testatus ex parte legitimæ, partim intestatus ex reliqua hæreditate decedat (*l. 52. §. 2. et l. 53. ff. de acq. hæc.*)—4.º Ex Scto. Silliano et Claudiano, testamentum non est aperiendum in casu, quo dominus occisus est, antequam de servis quæstio publica instituat, et rei, qui dominum non defenderunt, condignis suppliciis puniantur (*tit. ff. de SC. Silan.*)—De his vide in Pandect. *l. 29. tit. 3. 4. 5. et in Cod. l. 6. tit. 29. 32. 35.*

258. Q. VI. *Quid juris in casu, quo quis aliquem testari prohibuit, vel coegit?*

R. 1.º Qui prohibuit testamentum fieri, ut ab intestato hæres esset, vel compulit ad se hæredem scribendum, vel impedivit, ne, cum hæres esset scriptus, testamentum mutaretur, tanquam indignus repellitur ab omni hæreditate; et si solus est, hæreditas tota devolvitur ad fiscum (*l. 1. pr. ff. si quis aliquem testator. prob.*) Si verò concurrat cum aliis hæredibus scriptis, vel ab intestato venientibus, portio indigni applicatur fisco; reliqua verò hæreditas ceteris hæredibus insontibus defertur, ne hi alieno delicto prægraventur. Et similiter legata et fideicommissa innocentibus extrahenda sunt, fisco falcidiam præcipiente (*lib. 2. §. 1. 2. ff. si quis aliq. testat. l. 3. §. fin. ff. ad SC. Trebell.*)—2.º Testamentum metu gravi injusto factum de jure naturali subsistit; quia metus non tollit voluntarium, et coacta voluntas adhuc est voluntas (*lib. 21. §. 5. ff. quod met. caus.*) De jure autem positivo Brunem. Schmalz. et alii, dicunt esse invalidum, quod et ego aliquando ut probabile tenui; sed oppositum videtur probabilius, ut Menoch. Harppr. Pe regr. et alii docent. Nam tale testamentum nullibi a jure irritatur, tum quia hæredi sic instituto denegantur solum actiones, tum denique quia ceteri hæredes insontes ex tali testamento succedunt, legatarii legata, et fideicommissarii fideicommissa capiunt (*l. 1. 2. ff. si quis aliq.*); ergò tale testamentum valet: alias institutiones, legata et fideicommissa corruerent.—Argumenta contraria plus non probant, nisi quòd portio indigni, qui metum intulit, confiscetur in pœnam delicti (*l. 1. pr. ff. et l. 1. C. si quis aliq. testat.*)—Nec obstat *l. 20. §. fin. ff. qui testam.*; nam pro testibus, qui debent esse rogati, id clarè expressum est, quod iis coactis et invitis, testamentum non valeat: de testatore autem id expressum non est.—3.º Blanditiæ, quibus maritus uxorem, vel econtra, suaviter inducit ad condendum testamentum, non nocent blandienti (*l. fin. ff. et l. fin. C. si quis aliq. test.*); nisi blanditiæ et preces essent armatæ, metui et coactioni æquivalentes.

259. Q. VII. *An hæres teneatur dare cautionem idoneam de servandis legatis et fideicommissis, et suo tempore præstandis?*

R. Affirmativè; maximè si legata sint conditionata, aut in diem: vel pura quidem, sed quæ moram in exequendo patiuntur (*lib. 1. 44. 15. ff. ut legator.*), nè scilicet bona ista dilapidentur, et voluntas defuncti pereat. Quòd si cautio ista non præstetur, legatarii et fideicommissarii mittendi sunt in possessionem honorum legatorum custodiæ perpétuæ causa (*tit. ff. ut in possessione legator.*)—*Excipe*, nisi testator cautionem istam hæ-

di remiserit, quod et potest lege permittente (*lib. fin. pr. ff. ut legator. et l. 2. 4. C. ut in possess. legat.*) Quod speciale est, cum testator cautionem remittere non possit fructuario (*l. 1. C. de usufr.*), disparitas comoda datur ex eo, quia cautio fructuaria datur in favorem hæredis, cui lex præjudicari non voluit per testatorem. Econtra cautio legatorum datur in gravamen et onerationem hæredis, quod onus per testatorem tolli lex permisit.

§. VI.

De exequutione ultimarum voluntatum.

260. Q. I. *Qui constituere et constitui possint exequutores ultimarum voluntatum?*

R. 1.º Testator constituere potest exequutorem testamentarium, unum vel plures, mares vel fæminas, majores vel minores (*c. 3. h. t. l. 45. ff. de alim. legat.*) Imò et Religiosus cum licentia sui superioris potest esse exequutor: sine licentia autem illicitè agit: acta tamen sustinentur, cum nullibi irritentur, exceptis Fratibus minoribus seraphici Ordinis S. Francisci, qui nec cum licentia superioris munus exequutoris suscipere possunt (*Clem. 1. §. item quod v. cumque de V. S.*) Nemo tamen regulariter cogi potest ad hoc munus, cum de se sit privatum, nisi necessitas aliud exposcat (*cap. 19. h. t.*), et tunc laicus à iudice laico, Clericus ab Episcopo, religiosus à suo Prælato cogi poterit.—2.º Si testamento nullus datus est exequutor, exequutio etiam quoad legata est penes hæredes (*c. 3. h. t.*); exceptis piis relictis, quorum exequutio spectat ad Episcopum (*l. 28. C. de Episc. et Cler. nov. 131. c. 10.*), nisi aliud habeat consuetudo.

261. Q. II. *Quæ servanda sint in exequutione?*

R. 1.º Si exequutioni non potest præstigi tempus, ista fieri debet quam primùm post aditam hæreditatem, saltèm intra unum annum; qui à principio est utilis, deinde continuus: secùs post negligentiam commissam potestas exequendi, saltèm legata pia, devolvitur ad Episcopum (*c. 3. h. t.*), exequutor verò negligens privatur rebus sibi à defuncto relictis (*nov. 1. c. 1. §. 1. Auth. hoc amplius C. de fideicom. cap. 6. h. t.*), excepta legitima, qua hæres non privatur. Si tamen neget, vel diù usque ad coactionem iudicis differat præstare legata pia, condemnandus est in duplum (*§. 49. In. de action.*) Relicta, quibus privatur exequutor negligens, si ad piam causam sunt, vindicat Episcopus pro piis causis; si verò profana sunt, accrescunt hæredibus, vel collegatariis (*Auth. licet C. de Episc. et Cler. et cit. nov. 4 cum Auth.*)—2.º Exequutor jussus pecuniam expendere in pauperes indeterminatè, [si nominatim exceptus non est et vera paupertate laborat, potest sibi aliquam portionem applicare, cum ita verè impleatur voluntas testatoris.—3.º Finita exequutione, obligatur exequutor rationes

reddere, exceptis minimis, super quibus juramento creditur, et his quæ secretæ exequutioni defunctus commisit. Clerici et Religiosi, etiam exempti, rationem istam reddunt Diœcesano suo, in quo puncto ei subji-ciuntur (*Clem. un. h. t.*); quæ dispositio à Religiosis exemptis non videtur extendenda ad Clericos seculares exemptos, qui rationem reddent Papæ; quia forsitan Religiosi in his exequutionibus magis delinquebant; et ideo Episcopo suo subjecti sunt.

262. Q. III. *Quis commutare possit ultimas voluntates?*

R. 1.º Princeps secularis quoad relicta profana, modò adsit justa causa (*lib. 4. ff. de admin. rer. ad civ. pert.*); nam voluntates et bona subditorum stant sub dominio alto Principis; ergò cum iis disponere potest, prout exigit bonum publicum. Idem potest Papa et Principes S. R. I. in suis territoriis.—2.º Relicta pia commutare potest Papa ob generalem administrationem (*Clem. 2. de Relig. domib.*); et probabiliter etiam proprius Episcopus, ex *Can. 6. v. deinde d. 32.*, et *Trid. sess. 22. c. 6. de reform.*, ubi potestas ista videtur Episcopis delegari, ibi: *tanquam delegati Sedis Apostolicæ*: nam hoc modo, cum relicta convertuntur in meliorem usum, non tam mutatur, quam declaratur voluntas defuncti. At hæredes et exequutores, nisi specialiter hanc potestatem à testatore acceperint, nullo modo mutare possunt voluntatem defuncti (*c. 3. h. t. cap. 16. de for. comp. Clem. 2. de relig. domib.*), nam munus eorum est exequi, non invertere voluntatem defuncti.—3.º Ad commutationem sufficit quæcumque justa et rationabilis causa: ut si voluntas defuncti impleri non possit, vel non nisi difficillimè, cum ad impossibile non detur obligatio; vel si in commutatione adsit necessitas, ut tempore pestis, famis, vel evidens utilitas etc. Regulariter tamen minor causa sufficit ad commutanda legata profana, quàm pia.

TITULUS XXVII.

DE SUCCESSIONIBUS AB INTESTATO.

263. *Nota I.* Successionem esse duplicem: *testamentariam*, quæ defertur ex facto, seu provisione hominis, scilicet per testamentum defuncti, de qua tit. præc.; et *legitimam*, seu *ab intestato*, quæ defertur ex sola provisione legis decernentis, quis in bonis defuncti ab intestato succedere debeat.—Tunc autem quis dicitur *intestatus*, dum vel nullum fecit testamentum, vel non jure, seu validè, vel id, quod fecit, ruptum aut alio

a.—Agitur de hac materia in Decreto, *Can. 2. 12. q. 3. et c. fin. 12. q. 5.*—Jura antiqua de successionibus ab intestato referuntur in *Instit. lib. 3. tit. 1. usque ad 13.*—In *Pandectis lib. 37. et 38. fere per tot.*—In *Codice lib. 6. tit. 56. et seqq.* sed hodie obtinet jus novum ex *nov. 118.*